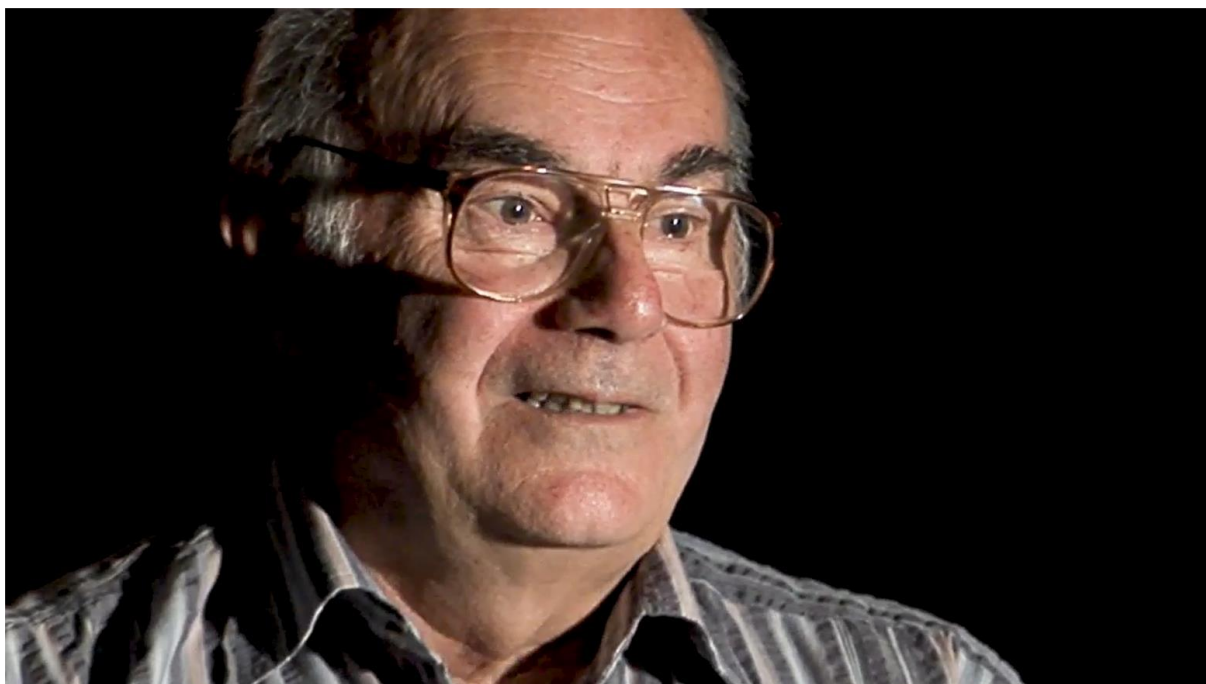

VIKTOR KUBAL

(1923 – 1997) Výtvarník, animátor, karikaturista, režisér, majster kresliarskej skratky a humornej pointy. Dlhé roky prispieval do satirického časopisu Roháč. Svoj prvý animovaný film *Studňa lásky* (1944) vytvoril v Školfilme, krátko pôsobil v Spravodajskom filme, pre ktorý vymyslel postavičku pána Homo, a v polovici 60. rokov stál pri zrode slovenského animovaného filmu. Jeho kreslené filmy sa vyznačujú ľahkosťou, jednoduchou formou a prekvapivým gagom. Vytvoril známe večerníčkové postavy: Ditu, Puf a Muf, Janka Hraška, Petra či Panáka z križovatky. Filmy *Šach* (1974), *Rebrík* (1978), *Meteorológ* (1983), *Na pravé poludnie* (1988), *Idol* (1989) sú satirami na manipuláciu, karierizmus, byrokráciu či kult osobnosti. Je autorom dvoch celovečerných animovaných filmov *Zbojník Jurko* (1976) a *Krvavá pani* (1980).

Otto Geyer, kameraman (2010)

Pána Kubala som poznal už z Roháča a z jeho kresieb, teda ešte predtým, než som sa s ním zoznámil osobne. Bol to veľmi vtipný človek. Vždy vedel na každú situáciu zareagovať jedným slovom, ale to bolo ako klinec presne udretý na správne miesto. Prvý film, ktorý som s ním robil, bol *Rebrik*. Nebola to animácia na klasických ultrafánoch, ale na pauzákoch, na fóliách, čiže len tužkou nakreslené a farbičkami vykolorované. Problém bol, že tie pauzáky, na ktoré sa kreslilo a farbilo, sa veľmi vlnili. Musel som zvoliť zvláštny druh svietenia, aby tam vlnenie nebolo, pretože to bolo veľmi rušivé. Potom som s ním robil ďalšie filmy, aj *Krvavú pani*. Bol to človek, ktorý nepoznal žiadny problém. Keď sa niečo vyskytlo, tak prišiel, pár ťahmi tušky to prekreslil, koloristi to rýchlo vymaľovali a išlo sa ďalej. Veľmi sa mi páčilo, že jeho filmy mali vždy pointu, často takú, že aj divák bol prekvapený.

Páčilo sa mi, že jeho filmy boli pomerne jednoduché a práve v tej jednoduchosti bola jeho sila a údernosť myšlienky. Nepotreboval k vyjadreniu žiadne veľké dekorácie alebo zložité pozadia. Jeho filmy sa odohrávali na jednoduchom, pár vodovými farbami nakreslenom pozadí, ale sila v jeho filmoch bola v pohybe, v gestách figúry, a hlavne v pointe. Aké boli jeho kreslené vtipy, tak také boli aj jeho filmy – jednoduchá kresba, ale vynikajúco stvárnená myšlienka.

Rudolf Urc, režisér, dramaturg a publicista (2007)

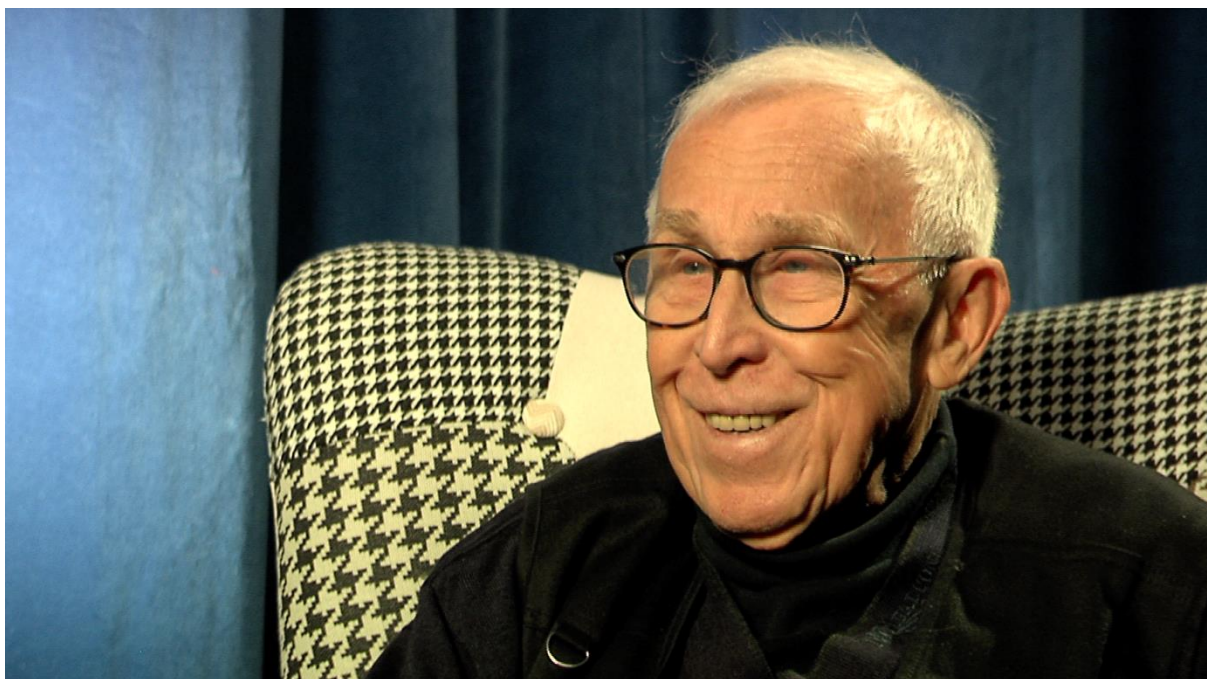
Kubal bol nesmierne spoločenský, vtipný chlap. S ním bola radosť komunikovať, ísť po ulici, stretávať sa. Na festivale, to už ani nehovorím. Bol stále obletovaný ľuďmi a kdekoľvek sme si sadli... V Poprade sme sedeli v kaviarni na raňajkách, od vedľajšieho stola Kubalovi zakývali, za chvíľu tam boli štamperlíky na stole. Jeho všetci poznali, od detičiek až po starcov. Roháč bol populárny, hoci to bol humoristický časopis, samozrejme, oklieštený všelijakými politickými tabu. Satira sa tam vlastne ani nepestovala, pretože satira vtedy vôbec nebola obľúbená. Ale humor to malo, a hlavne to, čo robil Kubal, tá jeho Dita. Proste každý týždeň, si predstavte, že každý týždeň vydal tých niekoľko riadkov s obrázkom o Dite a Dita bola akýsi symbol tej doby. Dita ako dieťa komentovala situáciu, v ktorej spoločnosť žila. To, čo by si nikto iný nebol mohol dovoliť, to si Kubal cez Ditu dovoľil. A prešlo mu to. On v tom naozaj vedel chodiť, vedel presne, čo môže, čo nemôže, kde sú limity a ako to urobiť, aby cenzor na to neprišiel. Od neho som sa strašne veľa naučil. Ako obísť všelijaké zákazy a príkazy. No ale Kubal bol samotár. Bol v tvorbe veľmi osobitný, dokonca ani nerád hovoril o svojich veciach a už vôbec nerád dával rady študentom alebo spolupracovníkom. Keď ste prišli za ním a spýtali sa: „Viktor, s týmto by som potreboval pomôcť, ako sa toto robí?“ Vtedy okamžite pomohol. Ale prísť za ním a povedať: „Bude tu teraz 20 ľudí, a tým niečo povedz o tom, ako robíš filmy,“ to bolo nemysliteľné. Na škole prednášal, na Vysokej škole výtvarných umení, tam ho pozvali. Ukecávali ho asi dva mesiace, povedal, že príde, aj prišiel, no keď na ten prvý seminár mu tam prišli traja študenti, tak to zabalil a viac sa tam neukázal.

Proste bol to taký človek. Vedel strašne veľa o filme. Začínal v Školfilme, tam šlo o tvorbu dokumentárnych filmov. Lenže on chcel robiť silou mocou kreslený film. Potom mu povedali, keď už sa presťahoval do Slovenského filmu, do Slovenskej filmovej spoločnosti, že kreslený film sa tam robiť nebude, ale že dokument môže robiť. Povedal, že nie, že dokument nechce, že pôjde kresliť do novín a do časopisov. Už ho dokumentárny film nebavil.

Henrieta Peťovská, kameramanka (2010)

Bola to výborná práca a pre nás to bola oddychovka, lebo čo mohol pán Kubal urobiť sám, to aj sám urobil. Vôbec sme nerozumeli, ako je jeden človek schopný za tak krátky čas vyrobiť toľko ultrafánov, toľko pauzákov, námety aj réžiu. Raz som sa ho pýtala: „Pán Kubal, a ako to robíte?“ „No, mám tam zavretých esesákov, tí mi to robia.“

František Jurišič, animátor (2024)

Pán Viktor Kubal bol taký majster, že mal nápad, vymyslel si scenár, spravil si výtvarnosť, všetko doma v kuchyni, a všetko nakreslil, zaujímal a tak ďalej. Potom došiel do štúdia za pani Filkou Urbaničovou, doniesol pod pazuchu more pauzákov nakreslených a jej to takto pekne dal na stôl. A to bola už starosť len jej, zariadiť tím, aby technológia mohla fungovať. To znamená, že sa kontúrovalo, kolorovalo, nasnívalo sa, a keď bol obraz nasnímaný, tak zatelefonovala pánovi Kubalovi. Pán Kubal sa prišiel pozrieť, samozrejme aj s dramaturgom, aby schválili, a znovu išla postprodukcia. Čiže, to bol Viktor Kubal, ktorý vlastne v sebe koncentroval túto možnosť vytvoriť to kino, samozrejme technológiou kreslenou.

V dramaturgickom pláne nášho štúdia bolo, že sa má spraviť k jubileu Viktora Kubala medailón, a Rudo Urc oslovil mňa, či by som si to nejako neskúsil. Aj ja som sa veľmi potešil tejto myšlienke, ale som ešte žiadal Urca, že či by som nemohol spolupracovať s mojím priateľom Gejzom Kendym, ktorý bol v tom čase veľmi skúsený dokumentarista, robil televízne filmy, takže Urc to odobril. No tak to bol prvý taký veľmi dobrý impulz. My sme sa stretávali, potom aj s majstrom sme sedávali vo filmovom klube na pohárik vína, mali sme aj scenár, ten sme ponúkli, bol schválený a nastalo veľmi krásne obdobie nakrúcania. My sme sa snažili teda spraviť takú jednu vec, že Kubal je vlastne zrastený s ceruzkou. A ešte, že Kubal je veľký výmyselník. A tieto drobné špilce sme do toho filmu vložili. Napríklad je tam scéna, že nás dovedie do pivnice, kde má odloženú kameru, ktorú dostal od Patočku a jeho brat mu ju prerobil gramofónovým motorčekom na jednookienkové snímanie. A takéto všelijaké

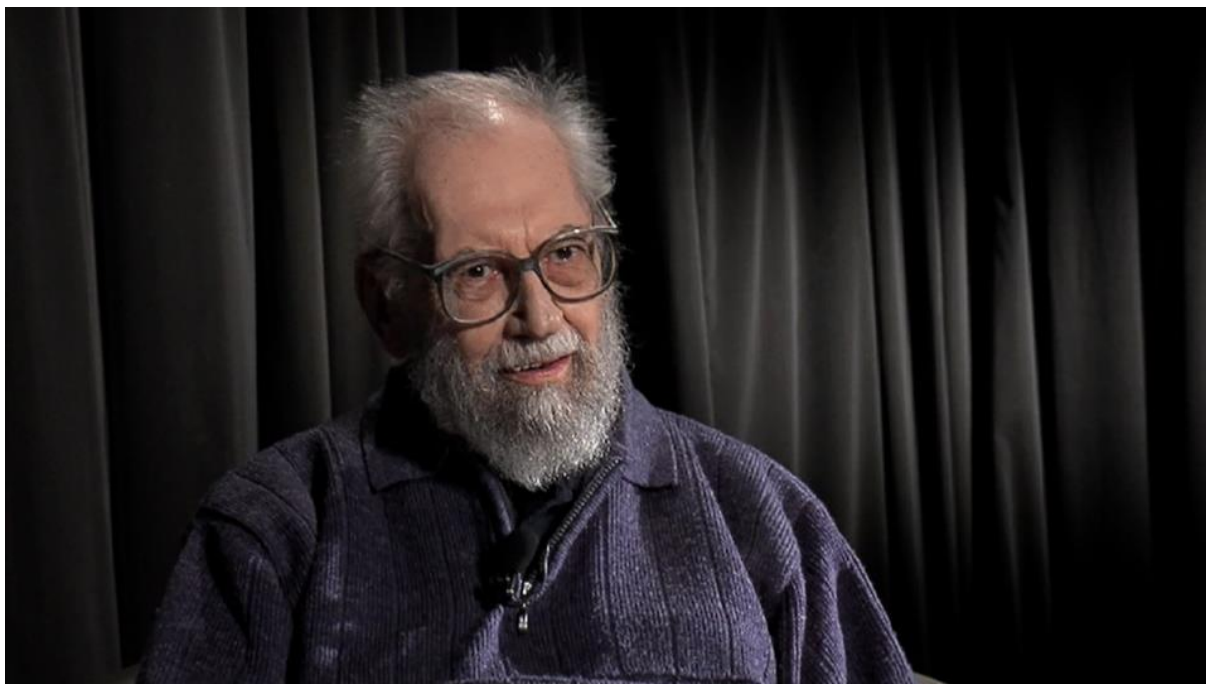
krásne veci. A kameru robil Juro Galvánec z týchto reálnych vecí. A aby sme tento akcent ešte zdôraznili, tak sme tam urobili taký animovaný vstup trojdimenzionálny, ktorý som vymyslel a zanimal. Že Kubal si zabrusí ceruzky, ako s nimi kreslí, a ja som potom zanimal to, že s bielou ceruzkou si nakreslil papier, aby mohli tie ceruzky ožiť a tancovať. Tak to som zanimal a potom som samozrejme animoval tie pixilácie. Zase sám Kubal animoval všetkých hrdinov, ktorých vo svojich filmoch mal, a na záver sa nám poklonia. To bola úžasná spolupráca a tam bol aj jeden fórik, ktorý som už spomenul, že vedel urobiť kino doma v kuchyni. Tak sme tam dali ešte aj kalkulačku, s ktorou si rátať počet fáz. Je tam jedna geniálna scéna, ktorá sa nám podarila. Milan Peťovský, kameraman, ktorý pixilovaným spôsobom sníma tie fázy, ktoré Kubal nakreslil. A Kubal pri ňom sedí a pozerá sa, spolu pri práci majú desiatu, ich pohľady sa stretnú, že kvázi cez ten animovaný svet to reálne. Čiže pre mňa sú tam úžasné veci a ten film bol veľmi dobre prijatý.

Eva Gubčová, strihačka (2023)

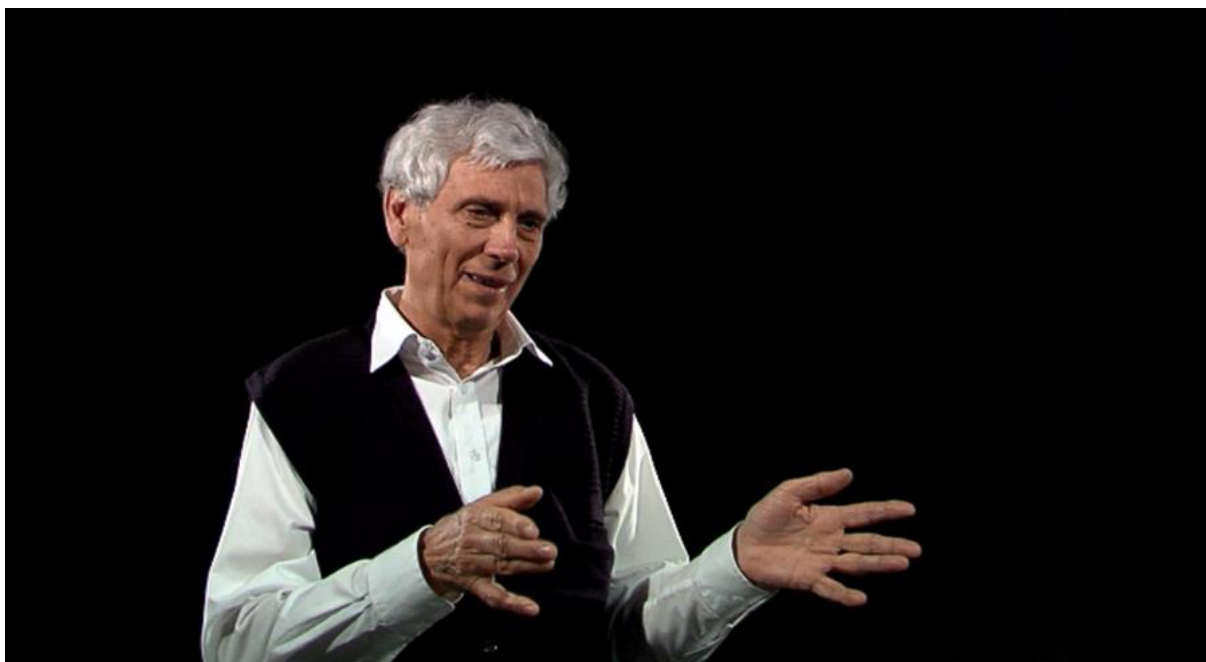
Viete, voľakedy sa začínalo s tými kreslenými, a tak som sa vlastne aj dostala k spolupráci s pánom Kubalom. Tí animátori točili povedzme 1:1,1. Občas tam zostala nejaká ceruzka, papier, nožnice alebo na tri políčka dali klapku. Pán Kubal dokonca kreslil tak, že išiel normálne do radu. Nafotil prvý, odložil nabok, zobral ďalší, čiže on už skoro strihal v kamere. Začínala som s Kubalovým seriálom *Puf a Muf* (1969 – 1973).

S pánom Jurišičom som dokonca robila film o Kubalovi – *Kúzelník Viktor Kubal* (1987). Bolo to podľa mňa veľmi dobre urobené. Jurišič jeho portrét urobil naozaj vtipne a výstižne. Pán Kubal ako keby vnútorne žil. Čo potrebujú niektorí popísať na strany a strany, on dokázal scucnúť do jednej vety. Toto bolo pre neho typické, na niečo sa pozrel a hneď by z toho dokázal urobiť film. Nevie, kde na to chodil, ale mal na to. S ním keď sa robil film, tak, ako povedala pani Černáková, tam veľa roboty nebolo.

Pavel Forisch, vedúci filmovej produkcie a výroby (2013)

V 68. roku som už pracoval na tom, aby na Slovensku vznikol animovaný film, a pražských riaditeľov sme presvedčovali, nech nám dajú súhlas. Po dvoch rokoch sa nám to podarilo, mohol som ohlásiť, že je na Slovensku možné robiť animovaný film. Aj sa tak stalo, vedúcim bol prvý animátor Viktor Kubal. Vynikajúci chlap, veľmi veselý a veľký odborník a kresliar. A veľmi dobre sa s ním vychádzalo, nikdy si nechcel sadnúť na iného stoličku, ani na moju, ani na nikoho iného. Iba svoju robotu si vedel dokonale zastúpiť a spolupracoval dokonale s tými ľuďmi, s ktorými spolupracovať musel, a to s kontúristami, jedine tí dopĺňali jeho prácu, ináč si všetko robil sám. Výtvarné návrhy, fázovanie. On animáciu odovzdal kontúristom s presnými poznámkami, čo majú robiť. Keď išiel robiť seriál, tak si vybral kontúristov, ktorým dal desať rôznych svojich kresieb a nechal ich, aby sa z toho týždeň učili kresliť, potom si vybral štyroch a tí s ním robili až do smrti, fantastickí ľudia.

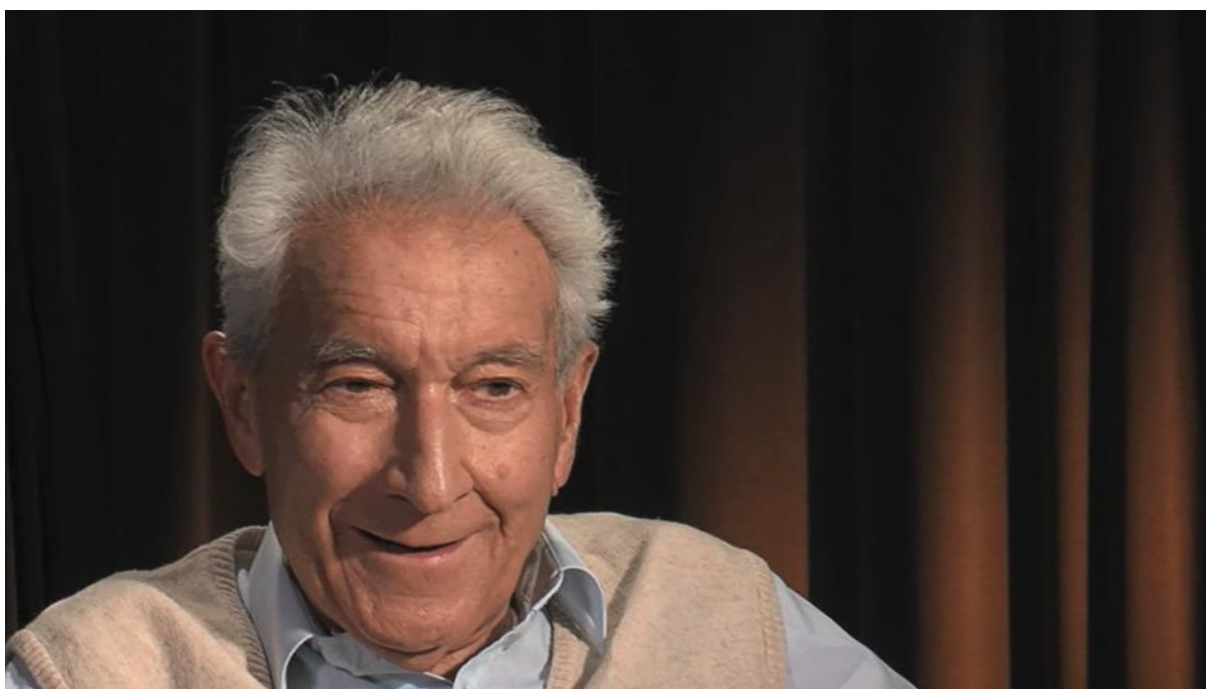

Juraj Lexmann, hudobný skladateľ (2009)

Viktor Kubal bol silnou osobnosťou. Zároveň bol humoristom telom i dušou aj v praktickom živote. Nešlo ani o nijakú kongeniálnu spoluprácu, vonkoncom nešlo ani o priateľstvo. Raz mi povedal, že potrebuje spolupracovníkov, na ktorých sa môže spoľahnúť. Viac s nimi ani nediskutoval. Spolupracovali sme tak, že som dostal na strihací stôl hotový zostrihaný film, servisku. Produkcia mi povedala, kedy je termín nahrávania a koľko hudobníkov môžem mať. A ja som to urobil. S Kubalom sme sa stretli až pri nahrávaní alebo najčastejšie ani to nie. Takto vyzerala spolupráca s Viktorom Kubalom. Zaujímavé boli mixáže. Medzi Kubalových spolupracovníkov patrila zvukový majster Alexander Pallós. Ako zvukový majster veľmi citlivý, ale povahovo veľmi impulzívny. Kubal nás vôbec nerežiroval, každý z nás sa usiloval vložiť do tvorby na jeho filme to najlepšie, čo vedel.

Hovoril som, že Kubal s nami o tvorivých otázkach nediskutoval. Až na jednu výnimku, a to bol prvý slovenský animovaný, presnejšie kreslený celovečerný film *Zbojník Jurko*. Vtedy si ma skutočne zavolať Viktor Kubal do svojho bytu na Záhradníckej ulici a dlho mi rozprával. Neskôr som sa dozvedel od Rudolfa Urca, že to malo svoju predohru. Robil som Kubalovi hudbu k všetkým jeho filmom tých čias vyrobených v Štúdiu krátkych filmov. Keď robil pre televíziu, mal iných skladateľov. Takže som bol akoby jeho skladateľ vo filme. Ale keď robil svoj prvý dlhometrážny film, tak údajne rozmýšľal, ktorý národný umelec by urobil hudbu k takému dôležitému filmu. Údajne ho upokojil Rudo Urc, povedal mu, nech ostane pri tých, ktorých má vyskúšaných. Nikdy som nepočul Kubala rozprávať o hudbe, ale vtedy, keď si ma

zavolať a pripravovali sme sa na tvorbu hudby k jeho filmu *Zbojník Jurko*, púšťal mi z gramofónu ukážky z Čajkovského *Patetickej symfónie* a rozprával mi, že jeho film predstavuje úžasnú tragédiu. Lebo kým sa Jurko stal zbojníkom, skôr než dostal od víly opasok, trpel, zbili ho, vzali mu Aničku atď. Bolo treba hudbou vyjadriť tragédiu. A Viktor Kubal mi rozprával o životných tragédiách skladateľa Čajkovského. Bolo zrejmé, že Kubal bol veľmi vzdelaný, že jeho svet nie je len kresliť Ditu do Roháča a robiť animované filmy. Jedna akcia v *Krvavej pani* sa odohráva v pivnici, keď sa ukáže stroj, ktorý prostredníctvom figuríny nahého ženského tela prepichne muža – znie organ. Dokonca sme to nahrávali v Redute s veľkým organom. Inšpirácia? Organ si plní svoju úlohu na princípe žánrovej charakteristiky, keď už voľba hudobného nástroja niečo znamená. Organ v hudobnom svete znamená veci duchovné, veci vážne, veci náboženské, je to mohutný zvuk nielen z hľadiska akustického tlaku, ale aj čo sa týka rozloženia akustického spektra v sluchovom poli. Takže zvuk riadneho píšťalového organa je mimoriadne sugestívny, akusticky bohatý. A ďalšia vec: Organový zvuk som nezvyklým spôsobom rytmizoval, využíval markantné zrýchľovania...

Dušan Roll, riaditeľ Slovenskej filmovej tvorby /1978 – 1981/ (2012)

Uvedomujem si, že Kubal bol skutočná osobnosť. Mal som ho veľmi rád, aj jeho vtipné veci – aj tie, čo vychádzali v Roháči, aj jeho krátke filmy. Raz mi sekretárka hovorí – viete, ja som bol popri tomto fungovaní vo filme stále aktívny aj vo veciach ako BIB, UNICEF a tak ďalej, čiže som mal dve sekretárky – a tá filmárska mi raz hovorí, že Kubal by sa so mnou rád

rozprával. Samozrejme, povedal som, nech príde. Prišiel. A hovorí, že sa trápi, má taký námet na film, ktorý mu nechcú schváliť, lebo je to celovečerný film. On si väčšinu filmov robil sám. Ale keď im vraj povedal, že na tento film bude potrebovať dva a pol milióna, tak ho vyrazili. Hovorím mu: „Tak počujte, tento film budete mať normálne v edičnom pláne. Akonáhle bude v pláne, už sa bude musieť rozmýšľať, ako ho zafinancovať.“ Takto sa to dalo urobiť. Financie neboli voľné, fungovali ako určitý balík, ktorý sa musel prerozdeliť po filmoch, a jeden bol lacnejší, druhý drahší. Tak toľko k animovanému filmu. Je mi veľmi ľúto, že animovaný film takto dopadol. Všetky ostatné štáty si zachovali svoje tvorby – Česi, Maďari, Rumuni, Poliaci, Bulhari, všetci! Iba Slovensko si zlikvidovalo. Viete, ako to bolo... financie, korupcia. Smutná udalosť. Lebo dnes už tá tvorba opäť začína, hľadajú sa možnosti, ale animák bude mať vždy problémy. On si to zázemie nevie vytvoriť sám ako napríklad hraný film. Dnes naši robia v Čechách, na Barrandove, v Zlíne, ale u nás sa to podarí vybudovať už len ťažko. Ani hraný film si neviem celkom predstaviť, kde teraz natáčajú. A my sme to tu mali perfektne vybavené – aj Dom zvuku.

Heslo je súčasťou projektu *Audiovizuálne skriptum – k dejinám slovenskej kinematografie* podporeného agentúrou KEGA (projekt 005VŠMU-4/2023). Boli v ňom použité úryvky z projektu *Oral history* Katedry filmových štúdií FTF VŠMU.

Koncepcia a scenár:

Eva Filová, Zuzana Mojžišová

© VŠMU, 2025